

چگونه به صراط مستقیم برسیم؟

نفس‌های مادر واقع‌گام‌های ما به‌سوی مرگ است؛ گام‌هایی که باید‌طوری برداشته شوند که ما را به سعادت و خوشبختی و خداندیک و از شقاوت و تیره‌بختی و شیطان و نفس... دور کنند. در این مسیر آنچه از دستورات دینی به ما رسیده است، دستاویز و رهنمون ما برای طی این طریق است.

پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: «راه‌های رسیدن به‌خدا به اندازه نفس‌های مردم است». این‌طور نیست که راه رسیدن به‌خدا بر روی مامسدود یا راهی مخفی و دست‌نیافتنی باشد، بلکه به سهولت نفس کشیدن است.

درواقع این مسیر و شاهراه... راه‌های کوچکی دارد که در بیان قرآن... سُئِلْ نَامِیدِه می‌شوند. راه به‌سوی خدا گاهی علم است، گاهی اخلاق، گاهی ثروت و گاهی اوقات حرکت و مجاهده است. در بعضی مواقع راه به‌سوی خدا... گرایش‌های باطنی و هیجان‌های داخلی وجود انسان است و تک‌تک این‌ها راه رسیدن به‌خداست. اصل آنچه باید دنبال تحصیل آن باشیم... انگیزه و اراده حرکت کردن در این مسیر است که گفت:

آب کم جو، تشنگی آور به دست تا بجوشد آیت از بالا و پست برای کسانی که به‌دنیال رضای خدا هستند... خداوند راه‌های مختلف و بسیار سالم و پاکی قرار داده است.

خداوند متعال با راه‌هایی که برای انسان قرار داده است... ما را به صراط مستقیمی هدایت می‌کند که ما را به خدا می‌رساند.

راه‌های پیش‌رو انسان بر حسب شرایط مختلف زندگی او پدیدار می‌شود. زمانی در یک وضعیت خاص قرار دارید و خداوند براساس آن... در مقابل شما مسیری را قرار می‌دهد.

یکی از سؤال‌های مهم در اینجا این است که «صراط مستقیم مورد تأکید خداوند چیست؟». دلیل اینکه عرب‌ها به بزرگراه... «صراط» می‌گویند... این است که برخی راه‌ها... راهرو و سالک خود را می‌بلعند؛ یعنی مسیرهای فرعی به آن‌ها راهی ندارد. وقتی انسان در آن راه قرار گرفت... باید آن را تا انتها برود و راه دیگری برای او وجود ندارد. در زندگی نیز اگر راه‌های انتخاب‌شده ما به صراط مستقیم منتهی شد... وارد جاده‌ای شده‌ایم که دیگر نمی‌توانیم از آن بازگردیم و به خدا می‌رسیم... در این راه... دیگر زور شیطان به ما نمی‌رسد و امکان اینکه شیطان ما را از خدا برگرداند... نیست.

برخی افراد از امکانات مالی برخوردار هستند و در راه خدا اتفاق می‌کنند... ایندا مازاد درآمد خود را اتفاق می‌کنند و اداره و توسعه سرمایه خود را دنبال می‌کنند و هرچه جلوتر می‌روند... به نقطه‌ای می‌رسند که بیشتر در راه خدا اتفاق می‌کنند و دیگر به پول اتکا ندارند و همه زندگی را در راه خدا اتفاق می‌کنند و همه اتکای آنان به خداست... جهاد... «سبل السلام» است مجاهد به جایی می‌رسد که در زندگی اش جز خدا هیچ چیز اهمیتی ندارد و همه وجود و ظرفیتش... وقف خدا و برای خدا می‌شود.

اصل این صراط مستقیم را خدا در قرآن کریم مشخص کرده است: «وَأَنْ اَعْبُدُونِی هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِیْمٌ: صراط مستقیم... بندگی من است». هرچه دارید... از استعداد و ظرفیت و همه وجودتان مال من باشد... اگر به این نقطه رسیدید... شما در صراط مستقیم هستید و راه برگشتی نیست... آخر این راه آنجاست که در جنت خدا وارد شوید... یکی از نکات مهم این است که انسان در زندگی به دنبال الگوست و تا الگوی عینی نداشته باشد... کارش برای تبعیت سخت است.

مرحوم صدوق روایتی نقل کرده است که ابن عباس در تفسیر «اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ» می‌گوید: «صراط مستقیمی که از خدا می‌خواهیم... می‌خواهیم ما را ارشاد کند به محبت پیغمبر و اهل بیت پیغمبر (ص)». امام سجاده^(ع) نیز در حدیثی می‌فرمایند: «مادرهای خدا هستیم و ما صراط مستقیم هستیم». اگر صراط مستقیم بزرگراهی است که همه راه‌ها به آن وصل می‌شود... چطور پیامبر (ص) و ائمه^(ع) صراط مستقیم معرفی شده‌اند؟

معرفی کردن ائمه به‌عنوان صراط مستقیم در مقام بیان مصداق است؛ یعنی زندگی شما همچون زندگی امیرالمؤمنین^(ع) می‌شود... امیرالمؤمنین^(ع) در جایی می‌فرمایند: «شما نمی‌توانید مثل من بشوید... اما زندگی‌تان به رنگ زندگی من درمی‌آید». اگر زندگی‌تان به رنگ ائمه درآمد... مجاهد... پرهیزکار و عفیف می‌شوید... محکم در تقوا و ایمان خود می‌ایستید و این یعنی به صراط مستقیم رسیده‌اید.

برگرفته از خطبه‌های نماز جمعه مشهد
تنظیم: حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

ببرس و بدان

مسائلی درباره نماز

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۳۰۰۰۷۲۸۹ یا ما در میان بگذارید.

- سؤال:** آیا نماز خواندن در مکانی که پروانه ساخت ندارد... اشکال دارد؟

● **پاسخ اجمالی:** نباید کاری برخلاف قوانین جمهوری اسلامی انجام دهد... ولی خانه مزبور غصبی محسوب نمی‌شود و نماز در آن صحیح است.
آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای: فی‌نفسه مائعی ندارد.
آیت‌ا...العظمی مکارم شیرازی: نباید کاری برخلاف قوانین جمهوری اسلامی انجام دهد... ولی خانه مزبور غصبی محسوب نمی‌شود.
آیت‌ا...العظمی سیستانی: اشکالی ندارد.

- سؤال:** من نماز صبح را از روی جهل... همیشه قبل از اذان خوانده‌ام. آیا باید قضای آن را به جا آورم؟

● **پاسخ اجمالی:** در فرض سؤال... لازم است هر مقدار از نمازهایی که می‌دانید قبل از وقت خوانده شده است... به‌تدریج قضا کنید.
آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای: لازم است هر مقدار از نمازهایی که قبل از وقت خوانده شده است... اعاده شود.
آیت‌ا...العظمی مکارم شیرازی: در فرض سؤال... نمازهایی را که یقین دارید قبل از وقت خوانده‌اید... به‌تدریج قضا کنید.
آیت‌ا... هادوی تهرانی: بله... اگر یقین دارید که قبل از اذان نماز خوانده‌اید... باید آن را قضا کنید.

- سؤال:** سلام... من چند سال پیش یک جانماز به فردی هدیه دادم... حالا شک دارم که آن را با پول حلال خریده‌ام یا حرام... آیا اگر با پول حرام بوده باشد... نماز آن شخص باطل است؟ آیا باید به او گفت؟

● **پاسخ اجمالی:** در فرض سؤال... نماز او در این جانماز صحیح است و گفتن هم لازم نیست.
آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای: در فرض سؤال... باطل نیست.
آیت‌ا...العظمی سیستانی: محکوم به حلیت است.
آیت‌ا...العظمی صافی گلپایگانی: اگر جاهل بوده... نمازهای او صحیح است و اگر یقین دارید که از مال حرام بوده است... باید به او خبر دهید.
آیت‌ا...العظمی مکارم شیرازی: در صورتی که درآمد‌های حلالی هم داشته‌اید و نمی‌دانید آن جانماز از اموال حرام بوده است یا حلال... تصرف در آن برای او اشکال ندارد.
آیت‌ا...العظمی نوری همدانی: اگر جاهل بوده... نمازهای او صحیح است و اگر یقین دارید که از مال حرام بوده است... باید به او خبر دهید.
آیت‌ا... هادوی تهرانی: نماز او در این جانماز صحیح است و گفتن هم لازم نیست.

نگاهی به آنچه در مورد روابط خانواده... حدود و حقوق متقابل آن‌ها نسبت به یکدیگر در آموزه‌های اسلام آمده است

خواهر و برادر، پشت و پناه یکدیگر

حمیده ذاکری^(۱) مناسبت‌ها در تقویم شیعه معمولاً برای یادآوری رویدادهای مهم هستند؛ رویدادهایی که یادآوری‌شان برای ما به‌همراه منفعت و برکت است... یکی از این رویدادها... ایام ولادت حضرت معصومه^(ص) و امام‌رضا^(ع) است؛ ایامی که در کنار یادآوری میلاد خجسته این دو شخصیت بزرگوار... یادآور یکی از پیوندهای مبارک زیر سایه خانواده است... از رابطه خواهر و برادری می‌گوییم که ارتباطی ارزشمند در نهاد خانواده داشتند و ما نمونه‌های مبارکی از آن را در سیره اهل بیت^(ع)... در رابطه بین حضرت زینب^(ص) و امام حسین^(ع) نیز می‌بینیم؛ روابطی که جدا از مهر و محبت خونی... مبتنی بر رشد و آگاهی هستند و منطق یا آموزه‌های دین اسلام... منجر به رشد و تعالی و نزدیکی به پروردگار شده‌اند... امیدواریم ایام ولادت این خواهر و برادر نورانی... به روابط مادر خانواده برکت دهد و به کارگیری سیره آن‌ها... موجب اصلاح روابطمان شود... در ادامه با ذکر نکاتی از زندگی نورانی این خاندان بابرکت... به برخی توصیه‌های اسلام درباره خواهر و برادر اشاره می‌کنیم.

مسئول یکدیگر هستید

به جز احکام فقهی که به حدود و حدود روابط خواهر و برادر مانند میزان محرمیت و حکم ممنوعیت ازدواج اشاره می‌کند... در احادیث می‌توانیم توصیه‌هایی درباره حق خواهر و برادر قرآن کریم به‌صورت کلی و در قالب دستور به برقراری پیوند با همه خویشاوندان... توصیه کرده است: «وَالَّذِیْنَ یَصْلُوْنَ مَا اَمَرْنَا... بِهٖ اَنْ یَّوْضَلَ و...» (عد: ۲۱). طبق آیات الهی... تنها در صورتی که برادر یا خواهر کافر باشند و ارتباط با آن‌ها به دین انسان زیان برساند... ترک ارتباط با آن‌ها مانعی ندارد و در غیر این صورت... مسلمان اجازه قطع ارتباط خانوادگی را ندارد... «هرگز مردی را که به خدا و روز قیامت ایمان آورده‌اند... چنین نخواهی یافت که با دشمنان خدا و رسول او دوستی کنند؛ هرچند آن دشمنان... پدران یا فرزندان یا برادران یا خویشان آن‌ها باشند» (مجادله: ۲۲)...

یاری که تو را اصلاح می‌کند

اعضای خانواده‌ته‌های امرار معاش و تأمین اقتصادی زیر یک سقف جمع نشده‌اند... بلکه وظیفه اصلی آن‌ها یاری در همه احوال است... شاید ما اگر غریبه‌ای را در راه غلط و اشتباه ببینیم... بگذریم اما درباره برادر و خواهر نمی‌توانیم بی‌توجه باشیم و براساس احادیث و روایات... لازم است درباره خیر و شر یکدیگر حساس باشیم... این حساسیت به‌معنی دریافت توجه و مراقبت بیشتر است... نه بغض و کینه و دوری که در این زمینه پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: «برادر و خواهر تری برادران و خواهران کوچک‌تر... مانند حق پدر بر فرزند است... چنان‌که حق خواهر بزرگ‌تر بر برادران و برادران کوچک‌تر... مانند حق مادر بر فرزندان است»...

مسئولیت... آری... قلدری... هرگز!

نکته حائز اهمیت دیگر درباره روابط خواهر و برادر به آن توجه شده است... نظارت بر دخالت‌های نابجای فرزندان بزرگ‌تر است... درست است که در دین ما برادر و خواهر بزرگ‌تر پس از والدین به مسئولیت‌پذیری در برابر کوچک‌ترها توصیه شده‌اند... اما این به معنی مجوزی برای دخالت و قدرت‌طلبی نیست... لازم است والدین بر امر و نهی‌های بیجا ی فرزندان ارشد... نظارت کنند و به آنان پیاموند که حق رفتار نادرست و خارج از ضابطه را ندارند... شاید برای‌تان جالب باشد که بدانید همه مراجع تقلید... متحد و یک‌صدا بر این نکته تأکید می‌کنند که طبق احکام الهی و سیره معصومان^(ع)... هیچ برادری اجازه دست بلند کردن بر روی خواهر خود با هر نوع توجیهی را ندارد و اگر مرتکب این عمل شد و در صورت ضرب و شتم خواهر... آسیبی ولو به حد کبودی جزئی یا قرمز شدن بخشی از بدن به او رسید... پرداخت دیه آن برادر به خواهر واجب می‌شود... در ادامه مطلب... نظر صریح مراجع عظام تقلید درباره این استفتا را که آیا برادر می‌تواند خواهر خود را کتک بزند... آورده‌ایم... تأکید مراجع تقلید بر حفظ صبر و بردباری و رعایت ادب و اخلاق بین اعضای خانواده است.

باید به دیدارش بروی!

برپایه توصیه‌های اسلام... یکی دیگر از حقوق خواهر و برادر بر یکدیگر... صلہ رحم است... این حق به ارتباط خواهر و برادر با یکدیگر اشاره می‌کند... قرآن کریم به‌صورت کلی و در قالب دستور به برقراری پیوند با همه خویشاوندان... توصیه کرده است: «وَالَّذِیْنَ یَصْلُوْنَ مَا اَمَرْنَا... بِهٖ اَنْ یَّوْضَلَ و...» (عد: ۲۱). طبق آیات الهی... تنها در صورتی که برادر یا خواهر کافر باشند و ارتباط با آن‌ها به دین انسان زیان برساند... ترک ارتباط با آن‌ها مانعی ندارد و در غیر این صورت... مسلمان اجازه قطع ارتباط خانوادگی را ندارد... «هرگز مردی را که به خدا و روز قیامت ایمان آورده‌اند... چنین نخواهی یافت که با دشمنان خدا و رسول او دوستی کنند؛ هرچند آن دشمنان... پدران یا فرزندان یا برادران یا خویشان آن‌ها باشند» (مجادله: ۲۲)...

با هم برابر هستید

اسلام درباره روابط خواهر و برادر به نقش پررنگ والدین توجه کرده است و کودک... رفتار خود را از افرادی که در محیط زندگی او هستند... می‌آموزد... فرزندان ابتدا از والدین و سپس از یکدیگر الگو می‌پذیرند... فرزندان پس از تأثیرپذیری از والدین... از شخصیت و رفتارهای اجتماعی یکدیگر بیشترین تأثیر را می‌گیرند و لازم است والدین به این نکته توجه کنند... نکته دیگر در این زمینه... مربوط به رعایت مساوات در بین فرزندان است... از نظر اسلام و دیدگاه مسائل تربیتی... تبعیض در همه اقسام آن باطل است... خواه تبعیض در جنس باشد... مانند فرقی گذاشتن میان پسر و دختر یا در اظهار محبت به بعضی فرزندان یا تبعیض در بهره‌مند کردن بعضی فرزندان از مزایای زندگی و محروم کردن دیگران یا در رسیدگی و توجه به یکی و فراموش کردن دیگری یا ترجیح دادن یکی به بقیه... به این دلیل که تنها پسر یا تنها دختر خانواده است... پیامبر اکرم (ص) به والدین سفارش می‌کنند که با عدالت و مساوات با فرزندان‌شان رفتار کنند... «بین فرزندان به مساوات رفتار کنید... چنان‌که دوست دارید در نیکی و محبت به شما... به مساوات رفتار کنند» (کنز العمال... جلد ۱۶)...

● آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای: ضرب و شتم خواهر و کتک زدن او توسط برادر در هیچ صورتی جایز نیست.
● آیت‌ا...العظمی سیستانی: اگر برادری... خواهر را کتک بزند... به‌طوری‌که موجب تغییر رنگ پوست هم بشود... این عمل دیه دارد... حتی اگر پدر باشد... به‌هر حال هیچ‌کدام حق کتک زدن (دختر و خواهر) را ندارند.
● آیت‌ا...العظمی مکارم شیرازی: کتک زدن خواهر و آسیب رساندن به او توسط برادر... جایز نیست و چنانچه موجب جراحت یا ضربه‌ای شود... دیه دارد.
● آیت‌ا...العظمی صافی گلپایگانی: کتک زدن خواهر توسط برادر... جایز نیست و اگر موجب سرخی یا کبودی شده است... باید دیه پرداخت کند... مقتضای اخلاق اسلامی... رعایت احترام بین مؤمنان و به خصوص اعضای خانواده است.